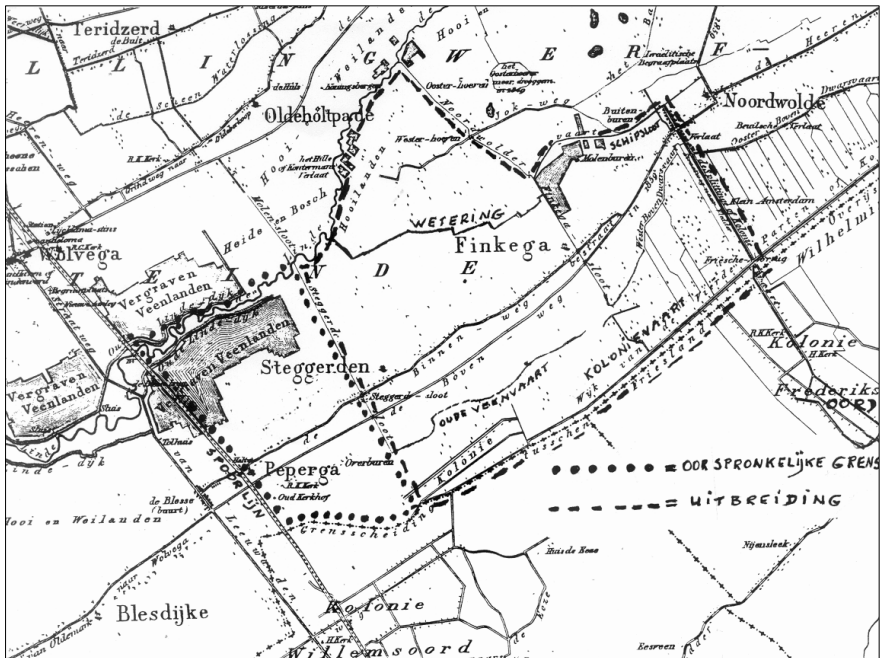

HET -NIET TOT OPRICHTING GEKOMEN- WATERSCHAP "STEGGERDA"

Aan het slot van mijn artikel "Het -niet tot oprichting gekomen- waterschap "Boijl" in De Stelling van januari 2012 heb ik opgemerkt, dat zich in de periode 1916-1918 in Steggerda een vergelijkbare ontwikkeling voordeed. Ook van de voorbereidingscommissie voor de oprichting van het waterschap "Steggerda" is nog een dun archiefje aanwezig, deels in klad- en conceptvorm. Dit archiefje is eveneens via het provinciaal archief en het waterschap "De Stellingwerven" terecht gekomen in het Rijksarchief, thans Tresoar te Leeuwarden. Het had aanvankelijk een omvang van plm. 2 cm, doch na sanering/vernietiging is er nog slechts plm. 1 cm over (nadere toegang 379, 3 mapjes met inventarisnr. 1151, 1152 en 1153). Verder kan wat dit onderwerp betreft bij Tresoar geput worden uit het archief van Provinciale Waterstaat (nadere toegang 9-01, inventarisnr. 823 L t/m S).

Bij adres van 16 maart 1915 richten F.W. Kuipers te Peperga en twee niet nader genoemde anderen, tezamen vormende "het Comité belast, met de voorbereiding van de oprichting van een waterschap ten oosten van den Staatsspoorweg onder Peperga-Steggerda", zich tot Gedeputeerde

Staten van Friesland met het verzoek om een deskundige aan te wijzen tot het aan hen verlenen van bijstand bij de voorbereiding. De begrenzing van het waterschap ter totale grootte van plm. 1.000 ha wordt dan aangegeven als volgt: "ten oosten de Steggerdasloot, ten zuiden de Fries-Overijsselse grens, ten westen de spoorweg en ten noorden de Linde" (zie kaartje). Overeenkomstig het advies van de Hoofdingenieur van Provinciale Waterstaat besluiten GS op 1 april 1915 J.G.W. Kiezebrink te Sneek als deskundige aan te wijzen, zulks tegen een maandelijkse beloning van f. 140,--, met bepaling dat hij geen reis- of verblijfkosten in rekening zal kunnen brengen.

In het in maart 1916 opgestelde "Verslag v/h waterschap "Steggerda" is de toestand omschreven van de diverse waterlossingen in het op te richten waterschap; het betreft ongeveer 17 stuks. Omtrent de afvoer van de zuivelfabriek is daarin vermeld: "Achter de fabriek en fabriekswoningen bevinden zich twee houten keerdammen. Beide zijn dienstig om de afvalproducten uit de fabriek op te keeren om vervolgens door een pomp in de Steggerdevaort af te voeren. Twee perceelen greidland hebben hiermede tevens haar afstrooming." Een pomp(e) is een (soms houten) duiker onder een weg of dam.

(N.B. De namen Steggerdasloot en Steggerdevaort worden in de stukken afwisselend gebruikt).

In juli 1916 wordt de volgende, door Kiezebrink opgestelde, brief aan GS gericht:

"Ondergeteekenden: deels leden van het comité van voorbereiding van de oprichting van een waterschap onder Peperga en Steggerda, wien bij besluit Uwer vergadering van 1 april 1915, no. 83 2e Afd. W als deskundige werd aangewezen de heer J.G.W. Kiezebrink te Sneek, deels belanghebbenden bij de verkeers- en afwateringsverbetering ten behoeve van ten oosten der in het adres genoemde Steggerdasloot gelegen gronden hebben de eer zich tot Uw college te wenden met het verzoek dien deskundige te willen opdragen te onderzoeken of een uitbreiding van de oorspronkelijk aangenomen grenzen wenselijk is en zoo ja daarmee bij het opmaken der plannen rekening te houden."

Het argument hiervoor is, zo blijkt uit de bij het later opgestelde oprichtingsplan gevoegde memorie van toelichting, dat:

- 1) ook ten oosten van de Steggerdevaort gelegen uitgestrekte landerijen eveneens behoefte hebben aan verbetering van de waterregeling; en
- 2) om voor het dorp Steggerda vaargelegenheid langs de Steggerdevaort te verkrijgen, daar dit, ingeval de Steggerdevaort als grens zou worden aangenomen, niet door het waterschap zou kunnen worden bevorderd.

De Steggerdevaart en ook de binnen de gedachte uitbreiding vallende Vinkegasloot zijn destijds niet meer bevaarbaar wegens de vervallen toestand, vooral als gevolg van het feit, dat de eigenaren weinig belang hebben bij de instandhouding daarvan. De Hoofdingenieur van Provinciale Waterstaat adviseert instemmend en op 1 september 1916 besluiten GS aan Kiezebrink op te dragen de gevraagde uitbreiding der grenzen te onderzoeken.

Uit de in 1917 opgestelde "Staat van Cultuur van het op te richten waterschap "Steggerda" (een niet op alle onderdelen even duidelijk concept in potlood) -er is dan uitgegaan van een uitgebreide begrenzing; zie wat dat betreft de volgende alinea- valt het volgende op te maken. De totale oppervlakte bedraagt 3.073 ha, waarvan 84 ha bos, 184 ha heide, 195 ha veenplassen, 37 ha wegen en vaarten en 2573 ha bouw en greide. In de polders (met naam worden genoemd Kats, de Vries en v.d. Laan, de overige met de hoofdletters A t/m E) staan 4 (?) windmolens, 4 windmotors en 9 (?) tjaskers. In de vaarten Steggerdevaart, Vinkegasloot (plm. 1970 gedempt en onderdeel geworden van de toen aangelegde Vinkegavaartweg), Kolonievvaart, Oude Veenvaart (lopende vanuit de Steggerdevaart zuidelijk van Steggerda in oostelijke richting tot onder Vinkega), Schip-sloot (het gedeelte van de Noordwoldervaart vanaf de Vinkegasloot tot in Noordwolde), Wester Boven Dwarsvaart (lopende van Noordwolde eerst in zuidwestelijke richting tot onder Vinkega en daarna in noordelijke richting tot de Vinkegasloot) en Wetering (lopende vanuit de Vinkegasloot in noordwestelijke richting tot de Linde) zijn aanwezig 1 vaste brug van steen, 2 vaste bruggen van hout, 2 duikers van steen, 1 duiker van beton, 54 open dammen en 15 dichte dammen.

Bij brief van 26 juli 1919 stuurt het comité van voorbereiding het oprichtingsplan met memorie van toelichting en kaarten (deze heb ik helaas niet aangetroffen), welke stukken door de deskundige Kiezebrink zijn opgesteld, naar GS. Deze brief is ondertekend door J.J. Mulder, L. van der Laan, J.K. ten Berge, A. van Engen, H.J. Vonk, P. van Veen en K. van Wijland. Volgens de memorie van toelichting heeft het waterschap een oppervlakte van ongeveer 3.100 ha, bestaande uit 100 ha polderland, 80 ha zomerpolderland, 195 ha veenplassen en 2.725 ha boezemland of natuurlijk afwaterende gronden.

Het doel van het waterschap is verbetering te brengen in de waterregeling en in de verkeersgelegenheid ten behoeve van binnen de grenzen gelegen gronden (art. 1 van het oprichtingsplan). Volgens de toelichting is verbetering dringend nodig. Het gebeurt toch jaar op jaar, dat de laaggelegen landen door onvoldoende bescherming tegen de hoge waterstand onderlopen met grote schade aan gewassen als gevolg. Men stelt zich voor hierin verbetering te brengen voor de lagere gronden door het stichten van een machinale bemalingsinstallatie en bedijking van de Linde, de Noordwoldervaart, de Steggerdevaort en Vinkegasloot en voor de hogere gronden door verbetering van de waterlossingen enz. Wat de verbetering in de verkeersgelegenheid betreft heeft men hoofdzakelijk op het oog de vaargelegenheid en wel langs de Steggerdevaort en Vinkegasloot.

De grenzen zijn dan:

- ten oosten: vanaf de Schipsloot via de Splittinge (dit is de vaart) van Noordwolde tot de grens met Drenthe;
- ten zuiden: de grens met Drenthe en Overijssel tot de spoorweg Leeuwarden-Zwolle;
- ten westen: de spoorweg tot de Linde;
- ten noordwesten: de Linde tot de Noordwoldervaart;
- ten noorden: de Noordwoldervaart en de Schipsloot tot de Splittinge (art. 2).

Het waterschap zal in onderhoud en beheer nemen onder meer een bemalingsinstallatie (bij voorkeur een machinale installatie op een nog nader te bepalen plaats), diverse waterkeringen tot kering van het Lindewater, de hoofdwaterlossingen, de Steggerdevaort en Vinkegasloot met kunstwerken en een aantal reden ofwel zandwegen/mennings (art. 4).

De kosten van oprichting, beheer en algemene administratie, als wedden van personeel, vergaderingen, drukwerken enz., zullen worden gedragen door de ongebouwde eigendommen binnen de waterschapsgrenzen naarmate van de kadastrale grootte en belang. Hiervoor zal een algemene ligger worden opgemaakt. De kosten van overname, verbetering, aanleg en onderhoud van werken zullen worden gedragen door de gebouwde en ongebouwde eigendommen, voor de eerste naarmate van de belastbare

Oude Bovenweg met op de achtergrond de fabriekswoningen aan de vaart te Steggerda (1931).

opbrengst en voor de laatste naarmate van de kadastrale grootte, in beide gevallen in evenredigheid van het belang dat de eigendommen bij de werken hebben. Hiervoor zullen diverse bijzondere liggers opgemaakt worden. Vrijgesteld van medebetaling zullen zijn de eigendommen welke geen belang bij de oprichting van het waterschap hebben (art. 6).

Het waterschap "Steggerda" is echter niet tot oprichting gekomen. In plaats hiervan is in 1918 overgegaan tot oprichting van het waterschap "De Linde", gekoppeld aan verbeteringsplannen van de Linde. Dit waterschap omvat een veel groter gebied ter weerszijden van de Linde van Oldetrijne tot Elsloo, met een gemiddelde oppervlakte van zo'n 14.000 ha. Per 1 januari 1970 is dit waterschap opgeheven en gaan de rechten, plichten, bezittingen en schulden over op het waterschap "De Stellingwerf", dat later ook weer in groter verband is opgegaan.

Het is merkwaardig te constateren, dat de inzending aan GS van het oprichtingsplan van het waterschap "Steggerda" nog plaatsvindt in de periode dat oprichting van het waterschap "De Linde" al beklonken is.

Tenslotte is er nog een briefje, gedateerd 26 oktober 1926(!), van De Boer en Stoker, timmerlieden en aannemers te Steggerda, gericht aan de Hoofdingenieur van Provinciale Waterstaat met de volgende inhoud: "Zeer gaarne zullen ondergeteekenden U a.s. vrijdag even spreken. Over gemaakte onkosten van een op te richten waterschap alhier, wat tot heden toe nog niet tot stand gekomen is. Zoo het U gelegen komt om a.s. vrijdag een onderhoud met ons te hebben, dan zullen wij gaarne van U vernemen de plaats en het uur, waar en wanneer wij bij U zijn moeten. Bij voorbaat onzen dank." In de kantlijn staat geschreven: "in den loop van den dag." Het gesprek heeft kennelijk plaatsgevonden; het resultaat is niet bekend.

Leeuwarden, Herman Deems

De kaart van Friesland werd bewerkt door de auteur; foto pag. 9 van de auteur.